

# VYCHOVATELSKÉ LISTY.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského vychování.

„Kdo Mne následuje, nebloudí ve tmách,  
praví Pán.“ Tom. Kemp. I. 1.

## Několik myšlenek o dívčí výchově.

Napsal J. M. Kadlčák.

Přes všechny moderní a nejmodernější záchvaty emancipační horečky, jakáž zachvátila hlavy bystré i nedovtipné, bude i na dále přece jenom posledním cílem ženy hledati náplň pozemského štěstí v manželství, vrcholem pak štěstí vezdejšího zůstane snaha vládnouti rodině. Vezměte ženě rodinu a ztratí poslední zbytek ráje na zemi. Znemožněte jí býti manželkou, vezměte ženě důstojnost mateřskou, a učiníte z ní tvora, jemuž země promění se v předpeklí.

Všechna emancipace a vzdělání nejhlubší nenahradí ženě manželství a mateřství. Všechny tituly a hodnosti tohoto světa ozdobené poklady nesmírnými neposkytnou jí náhrady za čisté radosti spořádaného života rodinného a tajuplné slasti, jež prožije žena k důstojnosti matky povýšená.

Mluvte co mluvte, ženě bude vždy údělem nejkrásnějším šťastné manželství. Netvrdím, že každá dívka se musí provdati. Jsou a budou jednotlivé bytosti ženské, jimž manželství a mateřství bude nedostižné, anebo čisté panenství nahradí ono štěstí, jakéž vykvétává na krbu domácím. Ale že většina bude vždy život rodinný hledati jako cíl konečný, nepopře, leda člověk nemyslicí, žvanil plýtkých názorů mravních, anebo člověk sobecký, kterýž domnívá se, že na světě je vlastně všechno jenom k vůli jeho pohodlí.

Žena k muži stvořena je a obou údělem je založiti rodinu. Toť nej-přednější z úkolů našeho života pozemského.

Jest tudíž samořejmo, že výchova dívčí, třebas by uspořádána byla tak, aby umožnila dívce hospodářskou samostatnost a neodvislost, přece jenom ve všem a stále na zřeteli musí míti, že povolána je dívka státi se chotí a splniti veliký úkol mateřstvím ženě vyhrazený.

Více zajisté prospěje dívce, když bude náležitě řádně vychována pro úkol manželky a matky a vyzbrojena všemi k tomu cíli směřujícími a potřebnými vědomostmi i zručnostmi, než když našim dívkám dáme tak zvané akademické vzdělání, ne vždy náležitě prohloubené, a vzbudíme v nich domnění, že život rodinný menší má pro ženu význam, je méně důstojný, méně vzdělané ženy hodný nežli mateřství, manželstvím křesťanským zušlechtěné.

Tudíž všechna výchova dívek směřovati má v první řadě k tomu, aby dovedly kdysi hlavní svůj životní cíl a poslání ženě vyhrazené dosíci, aby v rodině plně a náležitě uplatniti se dovedly v důstojnosti manželky a matky.

A teprve v druhé řadě přihlížejme k tomu, aby dívka nabyla i takových vědomostí, kteréž umožňují ženě čestné působení ve společnosti lidské a zajišťují důstojný život i tenkrát, když z příčin nezaviněných není popráno dívce v manželství vstoupiti s mužem hodným.

Proto dlužno výchově dívčí dáti takový směr a cíl, by uschopněna byla státi se chotí vzornou.

Za tím účelem potřebno je, aby dospívající dívky, když byly položeny základy mravní výchovy a duch obohacen vědomostmi příslušnými, znenáhla připravovány byly k úkolu svému příštím způsobem křesťanské panny přiměřeným a důstojným.

Jak veliké pole pro vychovatelskou činnost otevírá se našim učitelkám všude tam, kde matka vychovatelský úkol buď nemůže anebo nechce plně vykonati.

Jak vděčné a blahonosné pole se tím otvírá dívčím školám pokračovacím, jichž nesmírný dosah a význam dosud málo kde postřehli.

Vždyť dosud ústavy dívčí vyššího rázu a školy hospodyňské v této příčině namnoze nevyhovují.

Obohacují dívčí duši vědomostmi sterými. Podávají učiva, že leckdy až jsou dívky přetíženy, ač mnohé věci nemají pro život valné ceny. Ale po stránce vychovatelské, zvláště však ve směru zde dotčeném naše ústavy dívčí nevyhovují.

Kde pak dívka má potom osvojit si, čeho nezbytně potřebuje, chce-li býti manželkou všem rozumným požadavkům oprávněným plně vyhovující, když o věcech těch nikdy neslyší? Kdo a kde poučí nastávající matku o velké zodpovědnosti mravní a přetěžkém úkolu, jakýž ukládá mateřství? Jak může býti strážným andělem rodinného štěstí žena, která nemá potuchy o vlastnostech dobré manželky, nemá správného ponětí o významu ženy jakožto matky.

Není tudíž správně a rozumně, když výchova dívčí je řízena tak, že se poučuje dívka o právech ženy, ale pomlčí se o povinnostech. Když velikými se obohacuje vědomostmi, kteréž uschopňují dívku soutěžit s mužem v boji o chléb vezdejší, ale úplně ji odcizují životu rodinnému a v neznalosti ponechají budoucí manželky o všem, což je podmínkou a zárukou štěstí manželského.

Kdo pak podjímá se úkolu způsobem přiměřeným naváděti dospívající dívky k tomu, aby si osvojily vastnosti, vědomosti a zručnosti, bez nichž klidná domácnost a spokojenost je nemyslitelná.

A pak se divíme, že hyne víc a více rodinný život, nezkalený dravými proudy mravní pokleslosti. Divíme se, že mizí zájem pro klid a mír života rodinného přes to, že roste emancipace žen a přibývá vzdělanosti, ovšem jednostranné, byť i hodností akademickou ozářené.

Čím to je, že tolik nešťastných rodin, tolik mravní bídy, tolik slz a vzdechů přes to, že lidé stále se zdokonalují ve všem vědění a prohlubují vzdělání všech vrstev lidské společnosti?

Výchova dívčí octla se na scestí. Dívky vedeme tak, že hledají ve všem štěstí a uspokojení, jenom ne v tom, co je údělem jejím nejvlastnějším. Vedeme a řídíme dívčí výchovu tak, že se odcizují poslání ženy na zemi a zmužatí, vše pachtí se za přeludy, nepravou emancipací vypěstěnými. Vedeme a vychováváme dívky tak, že se zcela uvolňují od jakékoliv závislosti na muži, odpoutají všechny svazky bezmeznou volností zmenšující, ale také odpoutávají se od jediného zdroje trvalého štěstí, jímž je ženě šťastné manželství.

Kdež se dnes odváží někdo hlásat: neškodí, ví-li dívka nejdůležitější věci ze všeho, ale v první řadě budiž vycvičena v tom, co učiní z ní kdysi vzornou choť a matku.

Kdo navádí příští choť, aby osvojila si vlastnosti, kteréž v pozdějším věku jí umožní nehledati v manželství jenom pohodlný způsob „zaopatření“, nýbrž pojímati sňatek z vyššího stanoviska !

Což divu, že nedovede dívka, provdaná za muže třeba i ušlechtilého více milovati manžela než sebe a všechny těžkosti a povinnosti z manželství plynoucí bez reptání snést a splniti.

Jenom dívka vychovaná sice přiměřeně stavu svých rodičů, ale tak, že vše směřuje k cíli naznačenému, nebude manžela svého ani klamati, aniž před ním zakrýváti bude chybičky, nýbrž otevřeně a upřímně dozná chybu a napraví, v čem chybila, aniž by nepoddajně a vzdorovitě za každou cenu chtěla na jiné uvaliti následky svého pochybení.

Z dívky takto vychované ovšem nestane se v manželství otrokyně muže ledajakého, ale také nebude bažiti po neobmezené vládě ve všem a manžela nebude mučit libůstkami a požadavky nesplnitelnými.

Žena řádně vzdělaná nesníží se ani za hračku muže nešlechtného, ani nestane se bičem, kterýmž nejeden vehnán v zoufalství, nýbrž bude choti věrnou, společnicí a oporou v trudech i chvílích radostných.

Proto učme dívky býti povolnými, mírnými, laskavými. Bytosti z nich vychovejme, kteréž zřídka vzkypí zlostně, a když i mají příčinu k mrzutosti, rády a rychle odpustit a zapomenouti dovedou křivdu snad mimovolně spáchanou.

Nesouhlasíme s náhledem, že děvče patří jenom k varečce, a proto nepotřebuje vědomostí, jakými vyzbrojují se mladíci. Jak pak může choti pomáhati v jeho povolání, jak přispěje ku pomoci v dobách zlých, kterak vyhoví jeho libůstkám a zájem bude míti pro jeho podniky a práce? Jak dovede usnadniti manželi břímě, když by neměla pražádných vědomostí, leda trochu té kuchyňské moudrosti?

Z toho plyne, že dívkám dlužno dáti obsáhlejší vzdělání. Ano, více vědomostí že jim třeba než hochům, ale předce všeho s měrou, i toho učení, aby pro samou učenost neztratila zájem pro své povinnosti příští.

Je zajisté prospěšno, když dívka se vyzná v hudbě, malířství, cizích řečech a jiných věcech, jimiž sobě i jiným zpříjemniti dovede chvíle bezstarostného odpočinku.

Ale potřebno a daleko užitečnější pro každou bude, když se naučí všemu, což ji kdysi učiní manželkou laskavou, opatrnou, ochotnou a rozvážnou, kteráž pro svého chotě má dosti času, slovo laskavé, uznání a povzbuzení, pochopení. Kteráž všeho se zřekne, jen aby mohla manželi posloužiti, pobaviti jej, když starostmi a námahou utrmácen v zátiší rodinném hledá úlevy a klidu.

Vychovejme dívky tak, aby dovedly sice vládnout vařečkou, t. j. uměly obstarat řádně veškerou domácnost ale vedle toho uměly vzornou čistotou, úpravností, prostou elegancí a veselou myslí příjemnou učiniti domácnost, vykouzliti ráj, v němž pak i dívce vypučí blaho, jakéž marně hledá v emancipaci a domnělém usamostatnění, kteréž z dívky učiní sice mužatku, ale zavře před ní brány manželského ráje.

Vychovejme dívky tak, aby ctnostmi srdce a bohatstvím ducha dovedly ne tak oslniti, jako spíše oblažiti jiné a tím vlastní si založily štěstí vezdejší.

A poněvadž zbožná mysl je zárukou nad jiné bezpečnou, je základem nepodajným, na němž jedině možno trvale budovati takovou výchovu dívčí, budiž všude pečlivě toho dbáno, aby dívky byly naváděny ke všemu, čímž budí se náboženská horlivost a vroucí víra zakotvuje se trvale v srdci člověka.

Žena bez víry, studně bez vody, louka bez květu. Manželství bez víry je břemeno zhusta nesnesitelné. Kde hledá a najde žena útěchy, opory, síly, když dolehnou na duši strasti a žal svírá duši její krutý? Kdo útěchu vlévá v srdce raněné zlobou a neštěstím, ve stínu kříže-li nemůže anebo neumí hledati lék hojivý a v modlitbě nemá prostředku, jimž dovede zapuditi hoře i bol, bez něhož pouť vezdejší nikdo nevykonal a nevykoná.

Z toho plyne veliký význam víry ve výchově dívčí a nutnost škol, v nichž zaujímá náboženství místo nejpřednější.

Hospodářské poměry naše kaboní se povážlivě. Vydání se množí hrozivě, ale příjmy se nemnoží stejnoměrně. Což divu, že vzdělanci chladně uvažující jak zdvojnásobnilo by se vydání sňatkem s dívkou zhýčkanou, navyklou rozmařilé nádheře, manželství se vyhýbají.

Ne povinností plynoucích ze sňatku obávají se mnozí, nýbrž proto se nežení, poněvadž strachují se, že by ženy rozmařilosti navyklé, nedovedli zaopatřiti tak, jak ona žádá.

I po této stráce dlužno ve výchově dívčí hledati nápravy. Neučme je stále jenom tomu, jak mají vyhovovati požadavkům „společnosti“ a módy, ale též je navádějme k rozumné opatrnosti a špořivé skromnosti. Naučme je hledati uspokojení ne v šatě nádherném a šperku často velmi pochybné ceny, nýbrž ve snaze prospěti sobě i jiným.

Vychovejme z dívky moudrou hospodyňku, kteráž zná cenu času, peněz i zboží, dovede v pravý čas otevřít peněženku, ale laké umí v čas obmeziti vydání na věci méně nutné, a pak z velké části odstraníme úskalí, na kterémž mnohé manželství se rozbilo.

A pamatujme také na povinnosti své k národu. Vychovejme z dívek ušlechtilé vlastenky, neboť jenom vlastenecké matky vychovají syny vlastence.

Nemyslím tím, že by dívky naše měly býti vedeny tak, aby všude byly v čele, kde spískají nějaký „národní“ rámus chvilkový.

Nýbrž na mysli mi tane vlastenectví, jakéž obdivujeme na sv. Ludmile, kteráž odchovala nám světce vlastence sv. Václava. Nedoporučuji výchovu dívčí, kteráž by vypěstila vlastenky podobné divoké Šárce, nýbrž na mysli mi tane výchova, kteráž vypěstí nám vlastenky takové, jakou byla svatá Anežka Česká.

A tak-li výchovu dívčí srovnáme, nebudeme se ani o budoucnost svého národa strachovat, ani nebude obav, že v národě českém vymizí zbožné nadšení, čistota mravů a láska ku práci plodné, oblažující.

Věnujme tedy dívčí výchově plnou pozornost a uspořádejme ji tak, aby vyhovovala všem požadavkům, o nichž jsme zde letmo uvažovali, neboť ušlechtilý, zbožný, rozumně vzdělaný dorost dívčí: toť naděje vlasti a církve, toť lepší naše budoucnost.



## Kterak pěstovati pravdu již na obecné škole.

Dokončení.

Jakmile dítě přijde do školy, již všímáme si každého jeho slova, pohybu i pohledu a zkoumáme jeho povahu.

Dítě některé již od rodičů bývá hned z mládí dobře vedeno a pravdě tak zvyklo, že většinou můžeme se naň spolehnouti, že pravdu mluví; ale i to nejlepší a nejpečlivěji pěstované mnohdy si zalže, protože neumí dosud pravdy ode lži rozeznávat. — Příčinou lži u dětí bývá štetavost, zvyk, touha vyprávěti sensační novinky, kterým se lidé obdivují a též touha zalichotiti se učitelce, což je více ze sobectví dětského, jež sebe vynéstí a jiné zastíniti chce.

Toho všeho jest paedagogu dobře si všimati, aby již napřed věděl, že nemá hned všemu věřiti, co dítě žvatlá. A o tom, co dítě povědělo, jest rozmysliti, a pak, když sezná, že to lež, že to nemožné, to vyložiti dítěti mírně, co je pravda, co je, co není možné, tedy lež objasniti. Dále dodáme, že každé dítě má u sebe Anděla Strážce, jenž má od Boha poručeno, aby na duši sobě svěřenou pilný pozor měl a každý dobrý skutek do knihy života zlatým písmem, zlý pak černým písmem zaznamenal.

Až taková duše k Bohu odtud odejde, že pak musí ji Anděl opět doprovoditi ke trůnu Božímu, kdež předloží onu knihu života a bude-li pak tam více černého písma, že nesmí ta dušička do nebe přijíti.

O knize života řeč je v bibli i v písni kostelní „Dies irae“ a tak zase doloženo, že učitelka nelže. Když dívky později již umí čísti a v bibli se o knize života dočtou, vždy mi řekly: „Já jsem si to v bibli našla a seznala, že je tomu tak, jak nám slečna říkává.“

Když často takto s dětmi hovoříme a mnohdy i krásnými dobrými příklady doložíme, tu stane se Boží bázeň, bázeň před neviditelnými dozorcí a všudypřítomností a vševědoudností Boží mocným podporovatelem práce vychovatelské — a tím těž ulehčí se znamenitě veškeré potíže, jež nám ostatní nynější znemravnělý svět v cestu klade. — Bázeň před jsoucností neviditelného jest vždy nejvýtečnějším prostředkem výchovy dětské. Až pak dospějí jednou, otevře se jim trochu rozum, může se s nimi mluvit o charakteru či povaze člověka a poukázati pak na vznešené ctnosti, zvláště ctnost pravdy a poctivosti. Všude jest nám nejlepším vodítkem písmo svaté. Tam najdeme soustředěný celý vývoj lidského pokolení od nejméně dokonalého, až do nejslechetnějšího příkladu na Kristu samém, Pravdě věčné.

Však i když máme děti nejmenší, musíme k nim sami jen pravdu čistou mluvit, aby nikdy nemohlo nás dítě v pozdějším věku usvědčiti ze lži, že v nižších třídách snad jsme mu jinak řekli, než ve vyšší. Pravda je vždy stejná. Tak se mi často stalo, že mé žáčky až do páté třídy došly, a později ve knihovně v různých spisech shledaly se s těmi příklady, jež jsem jim dříve předvedla aneb i různé věty mnou pronesené našly tištěny, přišly ke mně a sdělovaly mi: „Slečno, to a ono jste nám povídala v té a oné třídě.“ A já vždy k tomu dodala: „Vidíte, že jsem vám vždy jen pravdu mluvila!“ Proto dnes s radostí a klidem mohu říci, že ty, jež jsem si vedla od první až do páté třídy, mi mluvily vždy pravdu, ano i na sebe dovedly žalovati a se přiznati s kajícím pohledem a prosbou za odpuštění. Arcif bylo jich méně, ale přece vždy všechny, které mi zůstaly.

Často děti setkají se v životě s jinými lidmi, kteří jim zlý příklad dají a opak toho tvrdí, co vychovatel jim praví.

To musíme předpokládati a vykládáme-li dítkám o pravdě a lži, je záhodno říci jim, že někdy uvidí neb uslyší od jiných pravý opak toho, co se ve škole jim povídá, ale aby se nedaly másti, že jen to pravdou je a pravdou býti musí, co se dítkám ve škole povídá a tím si je pro sebe zabezpečíme, že pak věří nám a ne světu. Proto myslím, že nejblahodárnější vliv na výchovu v pravdě a poctivé povaze má stálý postup dítěte se svým učitelem neb učitelkou.

Dítě takřka vžije se v myšlénky svého vychovatele a učitel zase zná každé téměř mrknutí oka svého svěřence. Pak možno dětem viděti do duše a i děti možno velmi krásně přesvědčiti, že jejich myšlenky uhodneme a pak ani je nenapadne, aby nás obelhaly.

Také postřehneme, že dítě někdy zelže z nepravého studu neb ze zlého příkladu a svedení. Mnohé dítě by se ani lhářem nestalo, kdyby s ním rodiče moudře zacházeli a rozumným, důvěru vzbuzujícím způsobem se jich vyptávali. Ale když s páskem v ruce otec řekne: „Kdo to udělal? ten dostane výprask — až mu modřin nadělám!“ — Můžeme se pak ještě diviti, že dítě slabé a bojácné služebnou lží sobě hledí pomoci od obávaného trestu? Mají-li se děti ke svým pokleskům přiznati, nesmíme jim nahnati dříve strachu před trestem. Stalo-li se něco nepravého, postavme je před sebe, vážným hlasem k nim promlouvajíce: „Mluv pravdu, Pán Bůh to slyší a vi i naše myšlenky, Jej nemůže nikdo přelhati, kdo lže, do nebe se k Němu nedostane. Kdo to udělal, ať sám se přizná, ostatní ať mlčí. Kdo je upřímným, ten je i hodným a přizná-li se, bude mu trest zmírněn a snad i dokonce odpuštěn, bude-li prositi atd.

Stalo-li se přiznání, pak může ve věcech nepatrných snadno se trest prominouti s tím doložením: „Že jsi se přiznala a lituješ toho, pro tentokráte ti to ještě odpouštím, ale hleď, abys toho více neudělala, pak bys neměla odpuštěno!“

Byl-li však poklesek velký, hrubý, musí přece nasledovati trest, ale může býti mírnější a dítku se to dá znáti: „Protože jsi se přiznala, bude i trest tvůj lehčí, ale kdybys se byla nepřiznala, a já se o tom přesvědčím, byla bys trestána dvojnásobně.“ Kdyby se dítěti za přiznání vždy prominulo, stalo by se k chybám lhostejným. Větší mírnosti lze šetřiti, když dítě samo na sebe žaluje, obzvláště učinilo-li něco z neopatrnosti.

Ku př.: Frantik, chtěje zabiti mouchu, narazí z nenadání o džbán, ten se převrhne, spadne a rozbije.

Plačky přichází ulekaný hošík k otci a vzlykaje dí: „Tatínku, já chtěl zabiti mouchu a vrazil jsem do džbánu.“ — Otec přeruší mu další řeč: „Cože, kluku! do džbánu? — a ten je rozbitý!“ — Ano tatínku, ale já to neudělal schválně“, namítá dítě. — „Počkej, budeš na to pamatovati.“ A po těch slovech odepne pásek a sešvihá bědujícího chlapce nemilosrdně, jak to zde mnozí tatínkové umí. Matky pak to vždy nesmírně bolí, je-li jejich dítě bito, proto rády ukrývají před otcem chyby dětí. Dítě pak si podruhé pamatuje a svede pěkně svůj divoký kousek na kočku neb na někoho v domě, na koho někdy právě má svrchu aneb i náhodou mluví, co mu slina na jazyk vloží. — Na to musíme my pozor míti a výchovu takovou ve škole retormovati tím, že si děti vedeme hned od I. třídy tak, aby nám věřily na slovo, jako sv. evangeliu, jak mi nejednou mnohá matka mých dětí řekla. A to se děje všude, kde učitel si získá důvěry svých dětí, získá je svaté pravdě.

Selhalo-li dítě z bázně nebo studu poprvé, musíme s ním s velikou šetrností naložiti, řkouce: „Toho jsem se nenadála od tebe, že mi i lháti

budeš; co si musí nyní o tobě tvůj Andělíček Strážný mysliti, jak se asi Pán Bůh musí na tebe hněvati, nezapomeň jen z toho se zpovídati, až půjdeš k sv. zpovědi!“ „Tentokráte ti to ještě prominu, ale bylo by mi líto na tebe, a už bych tě nikdy neměla ráda, kdybys ještě jednou lhala; nebudeš toho vícekrát dělati?“ — „Dnes při večerní modlitbě pomodli se ještě k Pánu Bohu, aby On ti to odpustil, odpros Jej, sice by se na tebe hněval — a to bys přece nechtěla?“

Stala-li se pak již lež zvykem, je třeba tělesného trestu (?) a tu nejlépe s matkou neb s otcem o tom promluvit, vážně jim věc vyložit a pověditi i jak by měli dítko trestati, neboť mnozí rodiče toho tak paedagogicky nedovedou, ale někdy i dobrou radu rádi přijmou.

Rovněž přísně musíme si počínati, lhou-li děti ze zlosti a msty, žalující nesprávně na své bratry, sestry neb spolužáky. Tu se musí o to dbáti, aby po trestu rodiči provedeném těch, kterým lži svou ublížili, odprosili, lež odvolali přede všemi, před nimiž tak dříve na ně sočili. Zanedbá-li se tak vyšetření lži doma i ve škole, pak se to vnese i do společnosti v život, a když se takové povahy sejdou někde v kanceláři, dílně neb jiných společných pracovnách, pak běda těm, kteří s takovou bídnou povahou žiti musí pod jednou střechou.

Někdy se nás dítě táže po věci, o které ještě nemá věděti, tu často rodiče i učitelé bývají v rozpacích a obyčejně lži si pomohou. Někteří dítě odbudou, dítě pak se zeptá spustlejších starších dětí na tu věc a zkáza mravů je hotova. — Tu dobře rozeznati musíme, v čem smíme pak dětem odpověděti a to velmi opatrně.

Častokráte zamyslila jsem se, v duchu svého Anděla Strážce prosíc za dobrou radu, a v takových momentech nejlépe obrátila jsem to dvojsmyslně, aby to pravda byla, ale tak řečena, aby dítě nepoznalo hluboký dosah své otázky, tak zvané opatrné mluvení.

Je-li to věc, která ve třídách vyšších dětem někdy objasněna bude, možno říci: „Teď si s tím hlavy zbytečně nelam, to se ti jednou vysvětlí, až budeš ve vyšší třídě, teď bys tomu ještě nerozuměla.“ A obrátíme řeč tak, abychom přivodili dítě v zapomenutí jeho otázky. Výchova v pravdomluvnosti není těžkou, jestliže i rodiče a všechny osoby, které kolem dorůstajících dítek žijí, o to jen trochu dbají. Vypravujeme dítkám, jak všichni lidé si toho člověka nejvíce váží a jej ctí, který s každým jen pravdu mluví a nikdy nelže. I z dětského života najdeme mnoho pěkných povídek a velice zajímavých, přicházejících v časopise „Anděl Strážce“ a „Rajská Zahrádka“, kde mnoho jest i výstražných příkladů, jak zle se dítěti takovému vede, i když dospělo v muže neb ženu, které si z mládí navyklo lháti. Zvláště příklady z první doby křesťanů jsou dětem sensační, kde pro pravdu i život byl položen a zaň koruna věčné slávy dobytá. Dítka velmi rády poslouchají příklady ze života svatých mučedníků, kteří jen jedinou lži mohli sobě život zachrániti a oni nechtěli ani ukrutných vladařů, soudců nespravedlivých přelhati a raději pro sv. víru zemřeli.

Je-li dítě v pravdomluvnosti vychováno, pak jest tato ctnost téměř vnitřním sluncem, jehož jasnost nedá vzniknouti hmyzu mnohých hříchů ku př. krádeži a nečistotě. — Takové hříchy nemohou vzniknouti a trvati, nepomáhá-li jim lhaní. Hřích se bojí vždycky pravdy.

Taktéž jest výchova dítek pravdymilovných usnadněna, protože všem pokleskům a vadám dá se snadno odpor klásti — a takové děti spíše dodrží slib, že se polepší.

Na konec pak podotýkám, že učitelka musí býti žákyním pravým zpovědníkem. Když se jí přiznalo v soukromí, možno v soukromí věc

vyrovnati, udržeti mlčení o tom; pak-li se věc vyřídila ve třídě, naříditi dívkám nejpřísnější mlčení o hříchu přiznávající se žákyně, dadouc jim za příklad sv. Jana Nepomuckého, jenž pro mlčenlivost raději se dal umučiti.

Tak na základě náboženském vychováme si lépe syny a dcery, než na základě sebe proslulejších moderních method a položíme tak pevný „základ budoucího života“ nejen pro tuto zemi, ale ještě více pro nebe, pro kterýžto účel vlastně ty naše chovanky od Boha poslány jsou a tak vyplníme nejlépe úkol vychovatelský „škola základ života.“

Jen trochu více dobré vůle budiž údělem naším, ostatní doplní milostí Svou předobry Bůh, Jenž nezůstane dlužen za žádný dobrý skutek byť sebe menší byl, zvláště pro nesmrtelnou duši lidskou vykonaný.



## Rozhled školský.

Čtenářům našim známa jest příkrá odpověď, jakou dal Ústřední spolek jednot učitelských v Čechách na přípis Zemské jednoty českého katolického duchovenstva. O této nejapné odpovědi píše nám katolický kněz z Ameriky, jenž sleduje pilně události ve své vlasti, toto:

V posledním (19.) čísle Vychov. Listů četl jsem — pozorně — odpověď Ústředního spolku jednot učitelských v Čechách na přípis Zemské jednoty českého kat. duchovenstva v král. Českém. Četl jsem opět a opět pozorně, protože mě to zajímalo. Proč? Podivil jsem se, jak mnoho „moudrosti“ se sešlo v té odpovědi spolku lidí inteligentních. Ani by člověk skoro svým zrakům nevěřil.

„Poněti výchovného úkolu chápou církve a jejich tradice (patrně mají na mysli církev katolickou a její učení, neb o to se jim jedná na prvním místě) jinak než paedagogové zakládající se vědami exatními“, to znamená: novověká rozumářská čili racionalistická filosofie bezbožecká, která již dávno zbankrotila; a teď u nás její nauky rozsívají. Že mám pravdu, viděti z dalšího.

„Učitelstvo by si přálo, aby církev upustila od neudržitelných názorův o určení člověka ve společnosti, a zřízení společnosti; přálo by si, aby církev změnila svůj názor světový a životní o člověku a hleděla se přizpůsobiti pokrokům vědeckým.“ Tu to máme. Nit novi sub sole! Ve starém zákoně vyčítal Hospodin odpadlým židům skrze ústa proroka, že opustili studnici vody živé a přidrželi se cistern vyprahlých. A teď žádají moderní paedagogové čeští, aby církev katolická totéž učinila.

„Ve jménu pravdy vede se boj s obou stran“ . . . „My tvrdíme, že v pravdě církevní není definitivní pravdy“ . . .

Divná věc, že žádají od nás, abychom jejich tvrzení uvěřili na jejich slovo, bez důvodů, když nás učil: já jsem cesta, pravda a život. A teď přijde slavné finale: „připouštíme zcela loyálně, že i (ani) věda nedrží pravdu definitivní.“ Tohle je pěkné: ve jménu pravdy vedl se boj s obou stran. Kde je ta pravda? Katolické církvi ji upírají, a upřímně se přiznávají, že ani věda nedrží pravdu definitivní. To je ponejprv, co slyším o pravdě provisorní! Jinými slovy: stavějí zámky v povětrí, a teprv až kdysi — dá-li Pán Bůh —



chtějí pod ten svůj zámek postavit mocný základ. Co je jim do toho, sřít-li se jim ten zámek do toho času, než ten mocný základ (pravdy definitivní) najdou; oni přec musejí mít po svém. Tomu se říká věda exaktní, a podle té vědy exaktní chtějí dnešního dne vychovávat děti. Konec takové výchovy je kriminál, anebo revoluce francouzská v druhém vydání.

Ale ne! . . . „toho si upřít nedáme, že věda kráčí ku pravdě rychleji, spolehlivěji (jako ten, co v lese zabloudil, a upřímněji, než theologie, která tvrdí, že na pravdě své nemá již co měnit.“ Ejhle! Matematika na př. tvrdí, že jest pravda, že  $2 + 2 = 4$ , a že na pravdě té nemůže nic měnit; proto jest matematika neupřímná.

Výsledek toho mudrování: „ . . . proto jsme na straně vědy, třebaš neúplně, proto že nás vede bezpečněji ku pravdě (quod erat demonstrandum: připouštíme, že věda nedrží pravdu definitivní) a nemůžeme se postavit na stranu církve, která nejdříve klade svoji autoritu, pak akcentuje poslušnost a povinnost věřit.“ Hinc illae lacrimae! Ale Spasitel praví: kdo vás slyší, mě slyší. A co hlásá moderní věda (která nedrží pravdu definitivní)? Napřed máme věř, a pak uvidíš; ale z opatrnosti nepraví, kdy.

A teď na konec ještě hezká porce neupřímnosti. . . . „nevyhnete se ani práci a boji proti klerikalismu, který uznáváme za škodlivý, protože (klerikalism) chce podrobiti duši lidstva církvi a její autoritě. Ale my neuznáváme oprávněnosti této autority ve světě dnešním“. Říkám, že je to hezká porce neupřímnosti. Na místě, aby upřímně řekli: My jsme víru zahodili a jsme odpůrci katolické církve (ve jménu vědy neomylné, která nedrží pravdu definitivní) sophismem chtějí zaslepit oči světu: dávají církvi jméno klerikalism, říkajíce: „My se nevihneme ani práci a boji proti klerikalismu, který uznáváme za škodlivý, nejen společnosti, ale i samotné církvi.“

To by bylo skoro k pláči, kdyby to nebylo ke smíchu. Co by tomu řekl praotec Komenský?!

V pravdě, nevědí co činí. Vedou stále řeč o vědách exaktních a kultuře založené na těch vědách exaktních, které nedrží pravdy definitivní. Na omluvu jim služiž, že celý ten krám připášovali přes hranice, z říše bázně a kázně a dobrých mravů. Vždyť jinak by ani nebyli moderní?! Aspoň tomu silně nasvědčuje, že Jednota učitelů moravských (aby nebyly pozadu za kollegy z království) hodlá zříditi kroužky, kde by se projednávaly a studovaly idey (vědy exaktní) Spencerovy, Marxovy, Hegelovy, Schopenhaurový, Rousseauovy, Nitscheovy, Tolstojovy, Millovy, Herbartovy, Kantovy atd. Zasluhují naši upřímnou soustrast, protože nevědí co chtějí. Kdyby věděly, nechtěly by toho. Já jim to napovím z daleka: to je něco, co se jenom dá znázornit jménem chaos, to jest michanice bez hlavy a paty, bez počátku a konce. Pravíť sám Adolf Treudelenburg (a ten není klerikál): „Potřebí jest pustiti od předsudků Němců, jako by pro filosofii budoucnosti musil se vynalézt princip nově formulovaný. Princip ten jest nalezen: záležít v ústrojném názoru světovém, kterýž názor zakládal se na nauce Platonově a Aristotelově, od nichž počav, pokračovati a vzdělávati a znenáhla zdokonalovati se musí hlubším zkoumáním pojmu jakož i jednotlivých stránek, a ve vzájemnosti s vědami realními . . . Tak by byl jinak se utvořil kus německé filosofie, větší trvalejší a plodnější. Takť jest věc velmi důležitá, dějepisu se držeti a dějepišný vývoj velkých myšlenek človehčenstva sledovati.“ Treudelenburg, Logische Untersuchungen, 3. Aufl., Vorr. zur 1. Aufl., Seite 8.

Ejhle náš velký sv. Tomáš Aquinský, učitel andělský, již ve 13. století vzdělal na základě Platona a Aristotela velikolepou budovu filosofickou, vedle níž jsou filosofické soustavy všech nahoře jmenovaných velikánů jako hromada zřícenin toho paláce moderních věd exaktních, stavěného v povětří,

protože věda moderní „nedrží“ pravdu definitivní, ani nebude držeti, protože nemůže. Opustila studnici vody živé a přidržela se cistern suchých. Já jsem cesta, pravda a život! Kdo mě následuje, nebloudí ve tmách, praví Pán.

Na konec doporučuji spolku učitelek moravských četbu knížky: „Několik vynikajících katol. povah XIX. století.“ Vybral a přeložil z Hamersteinova spisu prof. Jan Kosina. Obsah: Hrabě Lev Thun. — Josef z Göresů. — Don Bosco. — Papež Pius IX. — Hrabě Řehoř Šuvalov. — Kníže Dmitrij Golieyn. — Daniel O' Connel. — Bedřich L. hrabě Stolberg. — Vilém Achterman, sochař. — Heřman Malinkrot. — Prof. dr. Eduard Heis, hvězdář. — Vilém Em. Ketteler. — Don Gabriel Garcia Moreno, pres. rep. Ecuad. — Papež Pius VII. — Bedřich Hurter. — Bedřich Vilém Faber.



**Všem, kteří jakkoli „Vychovatelským Listům“ prospěli, Pán Bůh zaplat! Dosavadní své příznivce prosíme, aby nám zůstali věrní a nových získati pomohli. Nedejte dobré a spravedlivé věci zahynouti!**

**Z Katolického spolku českého učitelstva na Moravě.** Za projev předsedou spolku do Králové Hradce zasláný k úmrtí J. M. nejdp. biskupa Brynychy došlo od Kapituly Královéhradecké velmi srdečné díkůvzdání. K úmrtí nejdp. P. Jana Cibulky jménem spolku předsedou zaslán přiměřený projev na Velehrad. — Členové spolku se žádají, aby roční příspěvky slečně Terezii Holánkové do Brna — Pisárecká ulice — předplatné a doplatné administraci do Brna zaslati ráčili. — Příznivce své žádáme o sdělení adres učitelů a učitelek, jimž bychom „Vychovatelské Listy“ měli na ukázkou zaslati.

**O akademickém vzdělání učitelů** pokračuje Ph. dr. Oldřich Kramář v „Učitel“ XIII. 28. a praví: „Učitel národní školy byl by defacto spolu kvalifikován pro nižší třídy středních škol. I z toho by vyplývaly mnohé praktické výhody. Stává se někdy, že jest nedostatek učitelů středoškolských, pak by zajisté tomuto nedostatku z učitelstva národního mohlo býti odpořádáno. Naopak stává se opět, že je přebytek středoškolských učitelů t. j. kandidátů, pak byla by na snadě možnost umístiti je beze všeho na škole národní a s ní spojené měšťanské, až by se pro ně nějaké místo uprázdnilo. Poněvadž by paedagogická průprava a všeobecné vědecké vzdělání u všeho učitelstva bylo totéž, byly by v případě potřeby takové přechody neb prozatímní dosazení netoliko věci možnou, beze všech dalších doplňků, nýbrž i oprávněnou. Také by zajisté bylo docela po právu, aby v případě nedostatku učitelstva středoškolského schopnému a příčinlivému učiteli, na spojené národní a občanské škole zaměstnanému, beze všeho, to jest bez jakýchkoliv doplňovacích zkoušek, bylo dáno místo na střední škole, tak že by i na vyšších třídách střední školy vyučovati mohl.“

**Je-li možnou dohoda?** Pod tímto názvem pojednává „Komenský“ (1902. č. 49.) o připsu, kterýž poslala „Zemská jednota českého katolického duchovenstva“ representantu českého učitelstva v království Českém, „Zemskému ústřednímu spolku učitelských jednot“. Probíraje šest požadavků vyslovených v připsu tom, končí: „Přejeme si sblížení obou stavů; přejeme

si takového přátelského poměru kněze s učitelem, aby to byl poměr dvou si rozumějících, duševně i povahově stejných lidí, zbudovaný na důvěře a upřímnosti, nikoliv bázni, předpojatosti, falši a přetvářce. Jsme však přesvědčeni, že i přes dobrou vůli s obou stran, o níž nechceme zatím pochybovati, ke sblížení a dohodě tak brzy nedojde pro mnohonásobné překážky, kteréž se mezi oba stavy nakupily.“

**Péče o tělesný vývoj žáků.** Ruský ministr osvěty vydal pro kuratoria oběžník, v němž zvláštní starost jeví o tělesný vývoj žactva. Ministr nařizuje především, aby každého téhodne jeden den prázdnou dětem byl popřán. Toho nechť užívá se k výletům, návštěvě museí atd. Školní lékař má právo obcovati všem schůzím školní rady a má stejné právo s ostatními členy. Ministr nařizuje dále, aby byly delší přestávky mezi jednotlivými učebními hodinami. Dále má býti o to postaráno, aby školní dívky dostávaly ve škole teplou snídani, aspoň čaj. Ve dnech po nedělích a po svátcích nemají se dívky přetěžovati prací. Ministr jeví ještě zvláštní péči o tělocvik, tanec, plavání atd. Konečně nařizuje, aby bylo dbáno předpisů ve školních místech.

*Paedag. Rozhledy XVI. 3.*

**O dívčím tělocviku** vyjádřila se dr. Winogradová-Lukinská v Moskvě, kladouc hlavní váhu na to, že je nutno zavést do škol fysické vychování jakožto předmět rovnocenný s ostatními disciplinami. Pro dívčí školy nepokládá však autorka tělocvik za nutný; cvičení na nářadí možno beze strachu o tělesný vývoj dívky vypustiti. Místo toho chce zavést hru s míčem a jiné hry pohybové. Radí, aby tělesná výchova byla asi takto roztríděna: 1. Tělocvik jako příprava pro hry pohybové (chůze, běh, skok). 2. Hry. 3. Zpěv. 4. Tanec, bruslení, plavání, veslování. Pro tato cvičení má býti při každé škole zbudována příslušná místnost. V létě má se však cvičení to provozovati venku. (Společnost a sport č. 2.) — Na Rusi připravují ještě jiného druhu novinku. Spolek pro ochranu zvířat v Petrohradě vypracoval zajímavý projekt, jenž v blízké době předložen bude ministerstvu vnitra ku schválení. Jest to totiž „dětská liga“, jež má dětem vštěpovati lásku ke zvířatům a ptactvu. Přijímají se do ligy hoši do 16 let, dívky do 15; příspěvku neplatí. V zimě budou přednášky pro ně; děti krmiti budou ptáky na určitých vhodných místech. Nová společnost tato sleduje ještě jiné cíle chvalitebné a sice výchovu dětí. Mladí členové musí slíbiti, že nebudou se rváti, že nebudou na sebe ve škole žalovati, že starší nebudou si tropiti z mladších smích atd. Ti, kteří nedostojí svému slibu, budou nejprve varováni a při opětovaném nešetření stanov vyloučeni budou ze společnosti a odňaty jim odznaky (jež nositi budou na čepici neb klobouku). — Ruský vychovatel Dieckson uveřejnil výpočty statistické, dle nichž je v Rusku 17 milionů dětí bez jakéhokoliv školského vzdělání, ač mají stáří, v němž i v Rusku jsou děti povinny navštěvovati školu. —

**Nerozdělené vyučování** na vyšší dívčí škole zavedeno bylo v Elbinku v Prusku. Vyučování trvá každodenně od 8. hod. ranní do 1 hod. odpolední s přiměřenými odpočinky. Učitelé i dívky libují si toto zařízení. Jedná se tam nyní o to, zavést také nepřetržitou dobu vyučování ve školách obecných.

*Paed. Rozhledy XVI. 2.*

---

(Zasláno.)

### **Výměna.**

Nadučitel na dvojtřídce (na Moravě) s malým počtem dětí **při kostele**, vymění místo s kolegou i „**bez kostela**“ je-li slušný byt a dráha v místě nebo nedaleko. Štola vynáší ke 400 K, mimo to možný ještě značný příjem vedlejší. Nabídka pod značkou: „**I bez kostela**“ do administrace tohoto časopisu do 15. ledna 1903.

**Již vyšel!!** Český překlad senačního spisu proslulého amer. zahradníka

**H. M. STRIGFELLOWA**

(přeložil F. J. Khun)

## NOVÉ ZAHRADNICTVÍ

právě byl vydán a rozeslán všem knihkupcům.

**S četnými ilustracemi a podobiznou autora.**

Jak známo způsobil Stringfellow svým systémem pěstování stromů, keřů a zelenin hotovou revoluci v zahradnictví, postaviv dosavadní zkušenosti a tradiční zvyklosti v tom oboru téměř na hlavu. Spis rozšířený v anglickém originále ve statisících exemplářích zajímá nejen odborníky, ale i přátele zahradnictví, jako učitele, soukromé majitele zahrádek, školek a pod.

**Cena** spisu o 288 str. 16<sup>o</sup> je vzhledem velikému nákladu velmi mírná pouze **3 K.**

Objednávky proti obnosu předem zaslanému přijímá a podrobné prospekty zasílá

**Nakladatel JOS. PELCL, Praha, Lípová ul. č. 8.**

**Právě vyšel 1. sešit. — Žádejte na ukázkou!**

Velký obrázkový časopis rodinný

## ČESKÉ KVĚTY

právě počínají nový ročník **II. (IV.)** při sníženém předplatném **3 koruny (i s poštou)** čtvrtletně.

„České Květy“ přinášejí v nádherně vypravených sešitech výběr krásných obrazů předních malířů domácích i cizích vedle časových vyobrazení — jakož i bohatou část slovesnou.

**Obsahu věnována péče největší.**

Je dbáno pečlivě o to, aby byl obsah rozmanitým, zajímavým a populárním. — Romány a povídky střídají se s básněmi a s články poučnými, zajímavě psanými. — Mimo to jsou v každém čísle vedle zdařilých reprodukcí děl vynikajících umělců, bohatě ilustrované přehledy současných událostí, stručně a poutavě psané zprávy o literatuře a umění, jakož i několik nových rubrik a příloh. — „České Květy“ obrazem i slovem dospěly esthetické mety své doby a jsou bohatou duševní potravou všeho krásna.

**Račte žádati všude v kavárnách a restauracích „České Květy“.**

Přihlášky nových odběratelů přijímá a žádosti na ukázkou vyřizuje

**Obrázková revue „ČESKÉ KVĚTY“ v Praze II.-200.**

„Vychovatelské Listy“ vycházejí dvakrát měsíčně (5. a 20.)

**Předplatné na celý rok obnáší 6 K**

Redaktor Alois Adamec, učitel měšťanské školy v Ivančicích.

Administraci a expedici vede Hedv. Rubrová, učitelka v Brně, na Petrově č. 1.

— Pouze tam posílá se předplatné. —

Nákladem Katolického spolku českých učitelů na Moravě.

Příspěvky se honorují.

Inserts účtují se levně.